

De Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs

Het is de hoogste tijd dat het eeuwenoude leerstofjaarklassensysteem wordt vervangen door een ontwikkelingsgericht onderwijssysteem. Dat vindt de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs¹ die eind 2019 is opgericht. De Taskforce stelt vast dat het huidige systeem kinderen geen gelijke kansen biedt, hierdoor niet voldoet aan de wet- en regelgeving en een duurzame oplossing in de weg staat. Om recht te doen aan ieder kind, is een fundamentele verandering van ons onderwijsstelsel noodzakelijk.

Waarom een stelselwijziging?

Het leerstofjaarklassensysteem belemmert kinderen in hun ontwikkeling

In het huidige onderwijs worden leerlingen op leeftijd ingedeeld in groepen en krijgen ze leerstof aangeboden die is afgestemd op de gemiddelde leerling van hun leeftijd. Maar in elke klas leert ongeveer dertig procent van de kinderen anders dan de gemiddelde leerling: makkelijker, moeilijker, sneller of langzamer. Doordat zij zich moeten aanpassen aan het gemiddelde, kunnen ze zich niet in hun eigen tempo en op hun eigen niveau ontwikkelen. Scholen proberen dit op te lossen met lapmiddelen, zoals niveaugroepen, plusklassen en zittenblijven, maar dit lost het probleem niet op en werkt bovendien uitsluiting en segregatie in de hand. Het gemiddelde blijft immers de norm.

Veel leerlingen worstelen hierdoor met leerproblemen, prestatieproblemen, gedragsproblemen en/of motivatieproblemen. Deze problemen kunnen leiden tot zittenblijven, schoolverzuim, thuiszitten en voortijdig schoolverlaten. Dit is dramatisch voor de betreffende leerlingen en hun ouders/verzorgers, maar stelt ook leraren, scholen en de samenleving voor (grote) problemen.

Het huidige stelsel voldoet niet aan de wet- en regelgeving

De genoemde effecten van het leerstofjaarklassensysteem maken dat het huidige onderwijs niet strookt met de geldende wet- en regelgeving en met internationale verdragen. In de Wet op het Primair en op het Voorgezet Onderwijs staat namelijk het volgende: *Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen*². En ook in internationale verdragen wordt benadrukt dat ieder kind recht heeft op onderwijs dat is gericht op *de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind*³. We zagen hierboven dat veel kinderen die kans niet krijgen en zich niet ononderbroken kunnen ontwikkelen.

¹ Het dagelijks bestuur van de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs bestaat uit: em. prof. dr. R.M. (Dolf) van den Berg (voorzitter), prof. dr. J.A.M. (Jan) Bransen (vice voorzitter), J. (Sjef) Drummen (vice voorzitter), dr. W. (Willy) de Heer (secretaris), R. (Ronald) Hendrickx MSc/M (penningmeester), G. (Gérard) Zeegers BSc (algemeen lid), drs. C.J.P. (Kees) van de Sande (algemeen lid).

² WPO, art. 8 lid 1; WVO, art. 2 lid 2

³ IVRK, art. 28 lid 1 en 29 lid 1; VN-verdrag Handicap, art. 2 lid 1 en 2

Je zou verwachten dat de onderwijsinspectie de wet handhaaft en scholen daarop aanspreekt. Dit is niet het geval. De inspectie gaat bij haar beoordeling namelijk uit van het bestaande onderwijssysteem en toetst dit systeem niet aan de wet- en regelgeving. Zo wordt het leerstofjaarklassensysteem al twee eeuwen lang in stand gehouden.

Het leerstofjaarklassensysteem belemmert een duurzame oplossing

Voor een ononderbroken ontwikkelingsproces van leerlingen is vervanging van het onderwijssysteem noodzakelijk. Hierdoor worden veel (grote) problemen voorkomen, niet alleen voor de leerlingen en hun ouders/verzorgers, maar ook voor de leraren, de scholen en de samenleving. Naar verwachting leidt de afschaffing van leerstofjaarklassen tot een afname aan de vraag naar jeugdzorg, medische en psychische zorgverlening, en tot een toename van het aantal goed opgeleide, productieve en innovatieve beroepsbeoefenaren.

Wat wil de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs?

Het leerstofjaarklassensysteem afschaffen

De Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs wil dat alle kinderen zich ononderbroken en optimaal kunnen ontwikkelen. Daarom moet het leerstofjaarklassensysteem worden vervangen door een ontwikkelingsgericht onderwijssysteem.

Zittenblijven wettelijk verbieden

Als er iets is dat kinderen in hun ontwikkeling belemmert, dan is het wel zittenblijven. De Taskforce wil daarom dat zittenblijven bij wet wordt verboden. Ook moet het wettelijk verboden worden dat kinderen op een niet-passend onderwijsniveau worden geplaatst.

Wat is ontwikkelingsgericht onderwijs?

Erkenning van verscheidenheid

Ontwikkelingsgericht onderwijs gaat ervan uit dat leerlingen verschillen. Kinderen zijn niet hetzelfde, leren niet hetzelfde en ontwikkelen zich niet op dezelfde manier. Ontwikkelingsgericht onderwijs is gebaseerd op deze verscheidenheid. Daarom wordt het onderwijsaanbod bepaald door de behoeften, de motivatie, het niveau, het tempo en het ontwikkelingspatroon van de leerling. Ontwikkelingsgericht onderwijs is zo ingericht, dat elke leerling zonder onderbreking zijn eigen ontwikkeling kan doorlopen.

Persoonlijke leerroute

Dat betekent dat er geen klassen en jaarlagen zijn, maar dat elke leerling een persoonlijke leerroute doorloopt. Omdat de dialoog met anderen van groot belang is voor de ontwikkeling van kinderen, werken zij tijdens die individuele leerroute veel samen met andere leerlingen. De leerroute is deels individueel en deels collectief.

De school daagt leerlingen voortdurend uit om een volgende stap in hun ontwikkeling te zetten. Om dat goed te kunnen doen, wordt de ontwikkeling van de leerlingen zorgvuldig gevolgd. Kenmerkend voor ontwikkelingsgericht onderwijs is dat de leerling hierbij niet wordt vergeleken met anderen of met de gemiddelde norm, maar alleen met zichzelf: heb ik een stap vooruit gezet? En wat is mijn volgende stap? Daarnaast wordt de voortgang van de leerling vergeleken met de landelijk genormeerde leerdoelen.

Flexibele groepen

Om het mogelijk te maken dat leerlingen persoonlijke leerroutes kunnen doorlopen, moet het onderwijs anders worden georganiseerd. De leerlingen kunnen worden ingedeeld in verschillende flexibele groepen die verschillende doelen dienen. Hierbij staat de vraag centraal op welke manier de leerlingen zich de meeste kennis eigen maken. Deze onderwijsmethode zal leiden tot maatwerkdiploma's.

Leraar, coach en pedagoog

Ontwikkelingsgericht onderwijs heeft verregaande gevolgen voor het beroep van de leraar. Het vereist van leraren andere competenties dan het huidige, klassikale onderwijs. In plaats van methodes te volgen, moeten leraren hun leerlingen onderwijzen en coachen om zich ononderbroken te ontwikkelen. Naast vakinhoudelijke kennis en didactische vaardigheden, heeft de ontwikkelingsgerichte leraar een sterk ontwikkeld pedagogisch vermogen en veel psychologisch inzicht.

Hoe gaat de Taskforce te werk?

Draagvlak, partners, financiering

Allereerst zal de Taskforce zich ervoor inspannen om draagvlak te creëren voor haar onderwijsidealen, onder andere door samenwerking te zoeken met relevante partners. Daarnaast wordt gewerkt aan de voorwaarden: er wordt een stichting opgericht en er wordt financiering gezocht.

Ontwikkelscholen

De Taskforce gaat op zoek naar 36 scholen - in elke provincie drie - die gemotiveerd zijn om hun schoolorganisatie met ingang van schooljaar 2021-2022 om te vormen en ontwikkelingsgericht onderwijs in te voeren. Dit proces zal minimaal zeven jaar in beslag nemen.

Stelselherziening

De ervaringen van de 36 ontwikkelscholen dienen als leidraad voor een verantwoorde landelijke stelselherziening, die moet leiden tot een duurzaam ontwikkelingsgericht onderwijssysteem. Tijdens de ombouwperiode kan een wet op ontwikkelingsgericht onderwijs worden voorbereid.

Meer informatie?

Dr. W. (Willy) de Heer, secretaris TOO

Literatuur

Berg, van den D. (2020). *De toekomst van ons onderwijsstelsel*. Essay. Oud-Turnhout/'s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina.

Bransen, J. (2019). *Gevormd of vervormd? Een pleidooi voor ander onderwijs*. Leusden: ISVW Uitgevers.

Drummen, J. (2019). *Catharsia*. Stichting Onderwijs Midden-Limburg.

Heer, W. de (2017) *Gelijkheid troef in het Nederlandse basisonderwijs. Onderzoek naar het onderwijs voor zeer makkelijk lerenden*. Dissertatie. Universiteit Leiden, Leiden, Nederland.